

خیزش راست افراطی و تأثیر آن بر آینده مسلمانان در اروپا

نثر محمدرضا دهشیری
روح الله (اشکان) قاسمی

مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی
تهران - ۱۳۹۶

فهرست نویسی پیش از انتشار

سرشناسه: دهشیری، محمدرضا، ۱۳۴۳ / Dehshiri, Mohammadreza

عنوان و نام پدیدآور: خیزش راست افراطی و تأثیر آن بر آینده مسلمانان در اروپا / محمدرضا دهشیری، روح‌الله (اشکان) قاسمی؛ [برای] مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه.

مشخصات نشر: تهران: وزارت امور خارجه، اداره نشر، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۳۲ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۶۱-۷۹۱-۲

بها: ۲۰۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: اسلام‌ستیزان -- اروپا.

موضوع: Islamophobia--Europe

موضوع: تروریسم -- اروپا.

موضوع: Racism--Europe

موضوع: مسلمانان -- اروپا / وضع اجتماعی -- قرن ۲۱ م.

موضوع: Muslims--Europe--Social Conditions--21st Century

شناسه افزوده: قاسمی، روح‌الله، ۱۳۴۳

شناسه افزوده: ایران، وزارت امور خارجه، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی.

شناسه افزوده: ایران، وزارت امور خارجه، اداره نشر.

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ خ ۹ د ۳۲۹/۳ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۹

شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۱۷۱۵۴

خیزش راست افراطی و تأثیر آن بر آینده مسلمانان در اروپا

تألیف: دکتر محمدرضا دهشیری (عضو هیأت علمی دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه)

روح‌الله (اشکان) قاسمی

چاپ اول: ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

هماهنگی امور نشر: بیتا طهرانیان

ویراستار ادبی: رضا خیابان

صفحه‌آرایی: اکرم خاکساریان

صفحه‌آرایی، طراحی روی جلد، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

اداره نشر وزارت امور خارجه

دفتر مرکزی: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقایی، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه

تلفن: ۲۲۸۳۲۵۶۵، نمابر: ۲۲۲۹۷۰۲۹

نمایندگی و فروشگاه مرکزی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پاساژ ناشران، طبقه همکف پلاک ۱۶/۲۲

تلفن فاکس: ۶۶۹۵۲۲۹۰، تلفن همراه: ۰۹۳۵۹۶۴۹۰۲۷، تلفن: ۶۶۴۹۰۳۱۵

فروشگاه شماره ۲: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقایی، جنب مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه

تلفن: ۲۲۸۰۲۶۶۲

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۳
مقدمه.....	۵
فصل اول: مبانی تئوریک: نظریه فاشیسم.....	۹
درآمد.....	۹
۱-۱- مبانی و تعاریف فاشیسم.....	۱۰
۱-۲- لایه‌ها، قوت‌یابی فاشیسم.....	۱۴
۱-۳- مؤلفه‌های فاشیسم.....	۲۲
جمع‌بندی.....	۳۸
فصل دوم: مفهوم، پیشینه و عملکرد جریان راست افراطی در اروپا.....	۴۱
درآمد.....	۴۱
۲-۱- مفهوم و پیشینه راست افراطی.....	۴۲
۲-۲- تقسیم‌بندی جریان راست افراطی.....	۴۵
۲-۳- مؤلفه‌های گفتمان جریان راست افراطی.....	۵۱
۲-۴- بحران‌های چهارگانه و خیزش راست افراطی.....	۶۹
۲-۵- رسانه‌ها و جریان راست افراطی.....	۷۹
۲-۶- عملکرد احزاب راست افراطی در اروپا.....	۸۴
۲-۶-۱- آلمان.....	۸۶
۲-۶-۲- اتریش.....	۸۹
۲-۶-۳- اسپانیا.....	۹۳
۲-۶-۴- بریتانیا.....	۹۵
۲-۶-۵- بلژیک.....	۹۷

۱۰۰	۲-۶-۶ دانمارک
۱۰۳	۲-۶-۷ سوئد
۱۰۴	۲-۶-۸ فرانسه
۱۰۷	۲-۶-۹ هلند
۱۰۷	جمع‌بندی
۱۰۹	فصل سوم: تقابل جریان راست افراطی با مسلمانان در اروپا
۱۰۹	آمد
۱۱۰	۳-۱. تقابل جریان راست افراطی با مسلمانان در آلمان
۱۳۴	۳-۲. تقابل میان راست افراطی با مسلمانان در اتریش
۱۴۳	۳-۳. تقابل جریان راست افراطی با مسلمانان در اسپانیا
۱۵۹	۳-۴. تقابل جریان راست افراطی با مسلمانان در بریتانیا
۱۸۸	۳-۵. تقابل جریان راست افراطی با مسلمانان در بلژیک
۲۰۲	۳-۶. تقابل جریان راست افراطی با مسلمانان در دانمارک
۲۳۴	۳-۸. تقابل جریان راست افراطی با مسلمانان در فرانسه
۲۵۳	۳-۹. تقابل جریان راست افراطی با مسلمانان در هلند
۲۷۱	جمع‌بندی
۲۸۵	فصل چهارم: نتیجه‌گیری و راهکارها
۳۱۳	منابع و مآخذ

پیشگفتار

راست افراطی به مثابه یک جریان توانسته است در دهه اخیر جایگاه خود را در میان افکار عمومی و ساختار سیاسی کشورهای اروپایی بهبود بخشد. احزاب راست افراطی نیز در برخی انتخابات ملی و پارلمان اروپا موفقیت‌های قابل‌ذکری را رقم زده‌اند. از آنجا که موضوع مهاجرت و تقابل با مسلمانان به گرانیکاه گفتمان راست افراطی مبدل شده پژوهش‌های فرارو درصدد شناخت دلایل خیزش راست افراطی و تأثیر آن بر آینده مسلمانان در اروپا است. این رو بر اساس روش منظومه‌ای که تلفیقی از توصیف و تحلیل محتوای کتب و کفنی است، این دو پرسش مورد مذاقه و استقصا قرار می‌گیرد. در شروع نوشتار، نضربه و شیس که ایدئولوژی جریان راست افراطی را شکل می‌دهد، توضیح و تشریح و سپس مفهوم راست افراطی، مؤلفه‌ها، دلایل خیزش و میزان آرای احزاب این جریان در نه کشورهایی که به فصل بررسی می‌شود. فصل سوم نیز به تقابل گروه‌ها، احزاب و رسانه‌های راست افراطی با مسلمانان اختصاص دارد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بحران‌های چهارگانه دینیت، مهاجرت، توزیع منابع و ناکارآمدی سیستم نمایندگی در خیزش راست افراطی تأثیر به‌خانی دارند. از سویی دیگر، احزاب راست افراطی با تمرکز بر موضوع مهاجرت و سیاست‌های منفی ضدمسلمانان می‌کوشند از ورود آنها به کشورهای اروپایی به ویژه در حوزه غربی ممانعت کنند و محدودیت‌ها را ضدپیروان آیین اسلام در اموری مانند ساخت مساجد و مراکز اسلامی، حجاب، آماده کردن گوشت حلال، اشتغال و آموزش وضع و تشدید نمایند. بسط اسلام‌هراسی در حوزه عمومی، بستن مرزها، مخالفت با روند چندفرهنگی و دین اسلام، گسترش هجمه‌ها ضد حضرت محمد (ص) و قرآن، توقف اعطای خدمات اجتماعی و توزیع منابع میان پناهندگان و مهاجران مسلمان از دیگر پیامدهای خیزش راست افراطی در اروپای کنونی است.

لازم به ذکر است این پژوهش محصول کار جمعی و تلاش افرادی است که شرایط را برای تهیه اثر حاضر فراهم آوردند و بدون لطف و مساعدت آنها، انجام این مهم ممکن نبود. لذا شایسته است که از همه دست‌اندرکاران بنیاد علم ایران (صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران)، به ویژه خانم فاطمه میرزاخانی که ما را در انجام این پژوهش یاری کردند، تشکر و قدردانی شود. همچنین از راهنمایی‌ها و پیشنهادهای جناب آقای دکتر محمدباقر خرمشاد که زحمت نظارت بر این اثر را بر عهده گرفتند و با رهنمودهای خود به اصلاح آن کمک شایانی کردند، قدردانی و سپاسگزاری می‌گردد. بدیهی است که همه کاسی‌های این کتاب بر عهده مؤلفان است. امید است اثر حاضر برای دانش‌پژوهان مطالعات منطقه‌ای و روابط بین‌الملل مفید باشد.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

دکتر محمدرضا دهشیری

دانشیار علوم سیاسی دانشکده روابط بین‌الملل

مقدمه

جریان‌ها و جنبش‌های سیاسی و اجتماعی از خاستگاه‌های فکری ویژه بهره می‌گیرند تا بتوانند کنش‌های خود را بر اساس آنها سامان دهند و به اهداف مدنظر دست یابند. جریان راست افراطی نیز از این قاعده مستثنی نیست و با اتخاذ برخی مؤلفه‌ها مانند نژادپرستی، داروین‌یسم اجتماعی، شوونیسم، پوپولیسم، ضدیت با مهاجران، بیگانه‌ستیزی، میهن‌پرستی، رفاه‌طلبانه، مخالفت با یکپارچگی اروپا و برجسته‌سازی هویت ملی، در دهه اخیر، خیزش دوباره‌ای در روند سیاسی و اجتماعی این قاره داشته و در انتخابات پارلمانی اتحادیه اروپا نیز موفقیت‌های نسبی کسب کرده‌است. این جریان که توانست در دهه ۱۹۲۰ و ۱۹۳۰، زمام قدرت را در آلمان، ایتالیا، اسپانیا به دست بگیرد و در بسیاری از کشورها نیز به رقیب اصلی احزاب حاکم تبدیل شود، در دهه اخیر نیز با بازنگری در برخی مؤلفه‌ها، موفقیت‌هایی در سطح گستره انتخاباتی و حوزه عمومی کسب و نگرانی‌هایی را، هم در محافل سیاسی اروپا و هم برای مهاجران ایجاد کند. پژوهش پیش‌رو نیز با طرح پرسش‌هایی به دنبال تدوین ساختاری برای حقیقت درباره گسترش جریان راست افراطی و پیامدهایی آن برای آینده مسلمانان اروپا است.

از این رو بحث را با این سؤالات ادامه می‌دهیم که: «جریان راست افراطی، با بهره‌گیری از چه شعارهایی در انتخابات اروپایی به موفقیت‌های نسبی نائل آمده است؟ چه عواملی در گرایش به راست افراطی مؤثر بوده‌اند؟ چرا گرایش به احزاب راست افراطی در اروپا نگران‌کننده است؟ خیزش این جریان در گستره رسمی و غیررسمی چه پیامدهایی برای مسلمانان و مهاجران ایرانی داشته است؟ هویت چه نقشی در ضدیت احزاب راست افراطی با مسلمانان ایفا می‌کند؟ با تصدیق افزایش محبوبیت گروه‌های راست افراطی در اروپا، موقعیت مهاجران مسلمانان آنچه تغییری خواهد کرد؟ دولت‌های اروپایی چه نقشی در پیشبرد مقوله اسلام‌هراسی دارند؟ چه اقداماتی می‌تواند به انطباق و همزیستی

مسالمت‌آمیز مسلمانان و جامعه اروپایی منجر شود؟ جامعه مسلمانان و ایرانیان اروپا چه راهکارهایی می‌تواند برای مقابله با تبلیغات جریان راست افراطی اتخاذ کنند؟

در بیان عوامل رشد جریان راست افراطی در اروپا، چهار محور را می‌توان برشمرد: بحران توزیع منابع، بحران نمایندگی سیاسی، بحران هویت و بحران مهاجرت. در چارچوب بحران توزیع منابع، احزاب راست افراطی مانند «حزب ملی بریتانیا»^۱ و «جبهه ملی»^۲ در فرانسه به افزایش میزان بیکاری، افزایش نرخ مالیات، کاهش سطح رفاه زندگی، دسترسی به آموزش واکنش نشان داده و این رویه را ناشی از ناکارآمدی احزاب در قدرت، می‌دانند.

بحران اقتصادی که از سال ۲۰۰۸ از آمریکا به بسیاری از مناطق جهان تسری یافت، بیشترین تأثیر را در اروپا بر جای گذاشت و زمینه‌های نارضایتی مردم را از سیاست‌های احزاب حاکم شکل داد. بر اساس بحران نمایندگی، راست افراطی، سیاستمداران، احزاب سیاسی دموکراتیک را تحقیر می‌کند. راست افراطی در این حقیقت که سیاستمداران در قدرت نماینده مردم هستند تشکیک می‌کند و آنها را نماینده منافع اقتصادی خودشان و گروه‌های ذی‌نفع می‌داند. این جریان به کنش‌های فوری برای حل مشکلات مردم اعتقاد دارد. آنها اصرار دارند «احزاب فاسد»، «خارجی‌های مجرم» و تلاش برای رفاه افراد سربار، مشکل اصلی جوامع اروپایی است و نظام کنونی نمی‌تواند این مشکلات را حل کند. جریان راست افراطی بر خطیسیسم مقتدر برای فائق آمدن بر معضلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تأکید دارد. بحران هویت نیز عامل سوم رشد محبوبیت جریان راست افراطی در اروپا است. احزاب حریده‌گروه‌های فرهنگی این جریان، تغییرات سریع اجتماعی، ارتباطات جدید در عرصه جهانی و تلفیق فرهنگ‌های مختلف را عامل بحران هویتی اروپا می‌دانند. راست افراطی برای غلبه بر بحران ذکرشده خواهان تقویت حس جامعه‌پذیری افراد و وحدت اجتماعی برای حل

^۱ - The British National Party (BNP)

^۲ - The National Front (Front National) (FN)

مشکلات شهروندان است. این جریان، درباره کم‌رنگ شدن هویت سفید اروپایی هشدار داده و ازدیاد مهاجران را در آشفتگی هویت مردم اروپا مؤثر می‌داند. مهاجرت نیز عامل چهارمی است که جریان راست افراطی برخی از مشکلات جوامع اروپایی را ناشی از آن می‌داند. جریان فوق ورود بی‌رویه مهاجران و به وضع ویژه مسلمانان را از افریقا، ترکیه، شرق آسیا در تکوین ناهمگونی و از دست رفتن فرصت‌های شغلی بومیان مهم تلقی می‌کند و خواهان وضع سیاست‌های سخت‌گیرانه در این زمینه است.

مجله دوم کتاب به تأثیرات خیزش جریان راست افراطی در کشورهای اروپایی می‌پردازد. مسلمانان، با بیش از سی میلیون نفر، بزرگترین اقلیت در جامعه اروپایی هستند و بیشتر این افراد نیز در کشورهای اروپای غربی و شمالی ساکنند؛ جایی که خاستگاه فکری و اجرایی راست افراطی است. تقابل این جریان با مسلمانان برخاسته از چند مؤلفه مهم راست افراطی است. بیگانه‌ستیزی، ضدیت با مهاجران، میهن‌پرستی رفاه‌طلبانه و برجسته‌سازی حریت شخصی نشانه‌هایی هستند که به موج مخالفت جریان راست افراطی با حضور مسلمانان در اروپا دامن می‌زنند. در مقوله بیگانه‌ستیزی، تنفر از خارجی‌ها برای گروه‌های راست افراطی به یک امر مهم است، حال این خارجی‌ها، چه از خود اروپا باشند، چه از شرق آسیا و چه از خاور میانه. در اساس مؤلفه میهن‌پرستی رفاه‌طلبانه، احزاب و گروه‌های راست افراطی معتقد هستند که مهاجران و به ویژه مسلمانان، فرصت‌های شغلی را از بومیان گرفته، سبب افزایش هزینه‌های بخش عمومی شده و رشد اقتصادی کشورشان را با رکود مواجه کرده است. نژادپرستی نیز اصل هدایت‌گر کنش‌های فعالان راست افراطی است. آنها خود را نژاد برتر می‌دانند و به نفع نژاد اروپایی از دیگر نژادها تأکید دارند. راست‌گرایان افراطی، برای صدمه زدن به مردمی با نژادهای دیگر، از اعمال خشونت نیز ابایی ندارند و موارد متعددی از حمله به مسلمانان به دست آنها در سال‌های اخیر ثبت شده است که ماجرای قتل بیژن ابراهیمی جوان معلول ایرانی به دست چند فرد نژادپرست در «بريستول»^۱ بریتانیا یکی از موارد

^۱ - The Bristol

فوق بود و واکنش‌های گسترده‌ای را به دنبال داشت. مقوله هویت ملی نیز در گفتمان راست افراطی اروپا، بر اسلام‌هراسی افزوده است. بر این مبنا، رهبران و کارگزاران جریان راست افراطی وجود مسلمانان را در جامعه اروپایی عامل شکاف در هویت یکپارچه خود می‌دانند. آنان تأکید دارند که آموزه‌های مسلمانان با انگاره‌های جامعه اروپایی سازگاری ندارد و باید محدودیت‌ها ضد مسلمانان افزایش یابد. زایش این‌گونه تفکرات است که موجب تصویب قوانین ضد پوشش مسلمانان در برخی کشورهای اروپایی شده است. از سوی دیگر، است افراطی با اعمال فشار بر دستگاه‌های اجرایی و قانونی کشورهای اروپایی برای تصویب لوایح ضد مهاجرتی، سازماندهی خشونت‌ها و تنش‌ها ضد مسلمانان و برجسته کردن تأثیر منفی آموزه‌های آنها بر جامعه اروپایی توانسته است اهداف خود را در زمینه اسلام‌ستیزی به پیش ببرد.